

สภาพการเลี้ยงแพะและการติดพยาธิภายในของแพะในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

Goat Rasing and Internal Parasites Infection of Goat in Pattani Province

เทียนทิพย์ ไกรพรหม^{1*} สิทธิศักดิ์ จันทรรัตน์¹ วรินทร์ มณีรัตน์² และ ปัทมา ไกรสุทธี³

Thaintip Kraiprom^{1*}, Sitthisak Jantarat¹, Warinthorn Maneerat² and Pattama Graisuat³

¹คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี 94000

²สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

³สถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี 94000

¹Faculty of Science and Technology, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Mueang Pattani, Pattani, 94000

²School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Pakkret, Nonthaburi, 11120

³Halal Institute Prince of Songkla University, Mueang Pattani, Pattani, 94000

*Corresponding author: thaintip.k@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงแพะและการติดพยาธิภายในของแพะในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เลี้ยงแพะใน 12 อำเภอของจังหวัดปัตตานี จำนวน 30 ราย สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ สำหรับการศึกษาการติดพยาธิในแพะ สุ่มตัวอย่างแพะจำนวน 30 ตัว เก็บข้อมูลน้ำหนักตัวแพะและมูลเพื่อนับจำนวนไข่พยาธิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงแพะในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นเพศชาย (ร้อยละ 100) มีอายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 37.50) รายได้จากการขายแพะ 100,001-150,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 62.50) จำนวนแพะที่เลี้ยง 41-50 ตัว (ร้อยละ 37.50) นิยมเลี้ยงแพะลูกผสม (ร้อยละ 100) เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงแพะในรูปแบบปล่อยแพะเล็มร่วมกับขังคอก (ร้อยละ 87.50) มีการให้อาหารหยาบและเสริมอาหารข้น (ร้อยละ 75.00) ส่วนในเรื่องการควบคุมกำจัดพยาธิภายใน พบว่า เกษตรกรทุกรายใช้ยาถ่ายพยาธิ (ร้อยละ 100) โดยให้ยาถ่ายพยาธิไอเวอร์เมกซ์ตินร่วมกับอัลเบนดาโซลมากที่สุด (ร้อยละ 87.50) ความถี่ในการให้ยาถ่ายพยาธิ คือ 4 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 87.50) จากการสุ่มเก็บตัวอย่างมูลแพะมานับจำนวนไข่พยาธิ พบว่า มีจำนวน 501-1,000 ฟอง/กรัม (ร้อยละ 50.00) และจากการตรวจค่าฮีมาโตคริต พบว่า มีค่าอยู่ในช่วง 26-30 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีค่าต่ำกว่าระดับปกติ

คำสำคัญ: แพะ พยาธิภายใน จังหวัดปัตตานี

Abstract

The research aimed to study a situation of raising goat and infection parasite of goat in Pattani province. The samples were 30 goat farmers from 12 districts of Pattani province, using a purposive sampling technique. The data were collected by using an interview form and analyzed by frequency and percentage. For internal parasite infection of goat, fecal sample was collected from 30 heads of goat to determine the parasitic egg, and data were analyzed using computer statistical package. The results of this study revealed that all goat farmers were male with the age ranged from 51 to 60 years old (37.50%). The income from the sale of goat was 100,001- 150,000 Baht/head/year (62.50%). The farmer raised crossbreed goat, 41- 50 heads/farm (37.50%), and raised through access to pasture and stall feeding (87.50%). Most goat farmers (75.00%) fed their goat with roughage and concentrate. Moreover, goat farmers get rid of the

parasite using Ivermectin and Albendazole (87.50%). The frequency to eliminate parasite 4 times per years (87.50%). In addition, fecal sample was collected to determine the parasitic egg. The result showed that the number of internal parasite egg counts per gram of feces (EPG) was 501-1,000 (50.00%). The hematocrit parameter of this research was from 26-30%, which is lower than the normal range.

Keywords: Goat, Internal parasite, Pattani province

บทนำ

แพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็กชนิดหนึ่งที่นิยมเลี้ยงในพื้นที่ภาคใต้ ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ใช้พื้นที่ในการเลี้ยงน้อย กินอาหารได้หลากหลาย มีนิสัยชอบแทะเล็มหญ้าหรือใบไม้ในระดับที่สูงกว่าพื้นดิน มีการเจริญเติบโตและขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว ระยะตั้งท้องสั้นประมาณ 150 วัน ให้ลูกปีละ 2 ครั้งๆ ละ 1-5 ตัว (วินัย ประลมภ์กาญจน์, 2542) ในปี พ.ศ. 2561 ประชากรแพะทั่วโลกมีประมาณ 1,045 ล้านตัว (Food and Agriculture Organization, 2020) และจากข้อมูลในแต่ละปีของกรมปศุสัตว์ รายงานว่าจำนวนประชากรแพะของประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9 มีจำนวนแพะมากที่สุด ประกอบด้วยพื้นที่จังหวัดสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยจังหวัดปัตตานี มีจำนวนแพะที่เลี้ยงประมาณ 49,892 ตัว และมีจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงแพะ 9,888 ราย (กรมปศุสัตว์, 2565) ทั้งนี้ จำนวนแพะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับจำนวนประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งจะนิยมบริโภคเนื้อแพะ และที่สำคัญจะนิยมนำแพะไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (สมเกียรติ สานธนู, 2528) อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงแพะในประเทศไทยเน้นการผลิตเพื่อให้ผลผลิตเนื้อเป็นหลัก และไม่พบว่ามี การเลี้ยงเป็นฟาร์มใหญ่มากนัก (Saithanoo, Cheva – Isarakul & Pichaironarongsongkram, 1991) ทั้งนี้ เกษตรกรที่เลี้ยงแพะในประเทศไทยมักประสบปัญหาการติดพยาธิในทางเดินอาหารของแพะ ซึ่งพยาธิมีผลกระทบต่อการผลิตแพะทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยพบว่า พยาธิภายในเป็นสาเหตุหลักของปัญหาในการเลี้ยงแพะมากกว่าพยาธิภายนอก ถ้าแพะมีพยาธิภายในจำนวนมากจะทำให้เกิดโรคเฉียบพลันและมีความรุนแรงถึงตายได้ แต่ถ้าได้มีในปริมาณน้อย ความรุนแรงในการติดพยาธิจะน้อยและไม่ถึงตาย แต่จะทำให้แพะอ่อนแอและติดเชื้อแทรกซ้อนอื่น ๆ ได้ง่าย ซึ่งจะส่งผลให้ผลผลิตของแพะลดลง การติดพยาธิภายใน (internal parasite) ของแพะมักพบ การติดพยาธิไส้เดือน พยาธิเส้นด้าย พยาธิปากขอ พยาธิแส้ม้า พยาธิตัวตืด และพยาธิใบไม้ เป็นต้น พยาธิดังกล่าวจะทำให้สุขภาพของสัตว์เสื่อมโทรมลง เช่น ชูบผอม ขนหยองหยาบกร้าน มีอาการซึม ไม่กินอาหาร การเจริญเติบโตช้าลง เกิดภาวะโลหิตจาง หอบ มีอาการท้องเสียสลับท้องผูก และอาจพบอาการถ่ายมูลมีเลือดปนจากการเกาเคียดเลือดของพยาธิบางชนิด และความรุนแรงของโรคจะขึ้นอยู่กับจำนวนพยาธิที่สัตว์ได้รับเข้าไป (Bowman and Lynn, 1999) นอกจากนี้การติดพยาธิตัวกลมในระบบทางเดินอาหารยังนำไปสู่การเกิดโรคในแพะได้เช่นกัน (Islam et al., 2018) และจากรายงานของ พิณช่อ กรมรัตน์พร (2551) พบว่า การป้องกันและควบคุมพยาธิภายในด้วยการถ่ายพยาธิเป็นประจำ โดยอาจจะถ่ายพยาธิทุก ๆ 4-6 สัปดาห์ จะสามารถช่วยลดปัญหาการเกิดพยาธิในแพะได้ ยาถ่ายพยาธิที่นิยมใช้ประกอบด้วย ยาถ่ายพยาธิตัวกลม เช่น อัลเบนดาโซล ไทอาเบนดาโซล ไพแรนเทล และเลวามิซอล เป็นต้น ส่วนยาถ่ายพยาธิตัวตืด เช่น นิโคลซาไมด์ และมีเบนดาโซล เป็นต้น สำหรับพยาธิตัวกลมนับว่าเป็นปัญหาหลักของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ จึงควรจะเริ่มทำการถ่ายพยาธิครั้งแรก

ให้แก่แพะเมื่ออายุ 8 สัปดาห์ ร่วมกับการทำความสะอาดโรงเรือนแพะอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งกำจัดมูลและสิ่งปฏิกูลอื่น ๆ นอกจากนี้ การต้องปล่อยแพะในแปลงหญ้าควรใช้ระบบแปลงหญ้าแบบหมุนเวียนก็จะช่วยลดปัญหาการเกิดพยาธิในแพะได้ ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงต้องการศึกษาสภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและการสำรวจการติดพยาธิในแพะ เพื่อได้ทราบอัตราการติดพยาธิ ตลอดจนแนวทางในการจัดการและให้ความรู้แก่เกษตรกรเพื่อช่วยให้เกษตรกรในพื้นที่เลี้ยงแพะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 9,803 ราย ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ 12 อำเภอของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอมายอ อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอสายบุรี อำเภอยะหริ่ง อำเภอหนองจิก อำเภอยะรัง อำเภอเมือง อำเภอปะนาเระ อำเภอไม้แก่น อำเภอกะพ้อ และอำเภอแม่ลาน ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบปลายปิดและปลายเปิด แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ลักษณะการเลี้ยงแพะ การจัดการพยาธิในแพะ ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และร้อยละ สำหรับการศึกษาการติดพยาธิภายในแพะ ทำการเก็บข้อมูลน้ำหนักตัวแพะ และสุ่มเก็บตัวอย่างมูลแพะในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 10 ฟาร์ม ฟาร์มละ 3 ตัว รวมจำนวน 30 ตัว ด้วยวิธีการเก็บโดยตรงจากทวารหนัก (per rectum) และทำการนับไข่พยาธิโดยใช้วิธี McMaster technique (อาคม สังข์ วรานนท์, 2541) รวมทั้งสุ่มเก็บตัวอย่างเลือดแพะประมาณ 3 มิลลิลิตรต่อตัว เพื่อตรวจหาค่าฮีมาโตคริต (hematocrit) หรือค่าเม็ดเลือดแดงอัดแน่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการศึกษา

เกษตรกรที่เลี้ยงแพะส่วนใหญ่ในจังหวัดปัตตานีเป็นเพศชาย (ร้อยละ 100) ส่วนอายุของเกษตรกรที่เลี้ยงแพะนั้น พบว่า มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี (ร้อยละ 37.50) รองลงมา 31-40 ปี (ร้อยละ 25.00), 41-50 ปี (ร้อยละ 25.00) และ 21-30 ปี (ร้อยละ 12.50) นอกจากนี้ การเลี้ยงแพะของเกษตรกรในพื้นที่นิยมเลี้ยงเป็นอาชีพหลัก (ร้อยละ 75.00) รองลงมา คือ เลี้ยงเป็นอาชีพเสริม (ร้อยละ 25.00) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการขายแพะ 100,001-150,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 62.50) รองลงมาเกษตรกรมีรายได้ 50,001-100,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 25.00) และ 10,001-50,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 12.50) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ลักษณะที่ศึกษา		ร้อยละ
เพศ	ชาย	100.00
	หญิง	0.00
อายุ (ปี)	21-30	12.50
	31-40	25.00
	41-50	25.00
	51-60	37.50
เลี้ยงเป็นอาชีพ	อาชีพหลัก	75.00
	อาชีพเสริม	25.00
รายได้จากการขายแพะต่อปี (บาทต่อปี)	0 - 10,000	0.00
	10,001 - 50,000	12.50
	50,001 - 100,000	25.00
	100,001 - 150,000	62.50

สำหรับข้อมูลการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดปัตตานี แสดงในตารางที่ 2 พบว่าจำนวนแพะที่เกษตรกรเลี้ยงส่วนใหญ่มีจำนวน 41-50 ตัว (ร้อยละ 37.50) รองลงมา คือ 21-30 ตัว (ร้อยละ 25.00), 31-40 ตัว (ร้อยละ 25.00) และ 1-10 ตัว (ร้อยละ 12.50) ตามลำดับ สายพันธุ์แพะที่เกษตรกรนิยมเลี้ยง คือ แพะพันธุ์ลูกผสม (ร้อยละ 100.00) เช่น พันธุ์แองโกลนูเบียนร่วมกับพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์บอร์ร่วมกับพันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงแพะแบบปล่อยแพะเล็มร่วมกับขังคอก (ร้อยละ 87.50) ซึ่งเป็นรูปแบบการเลี้ยงด้วยวิธีผสมผสานระหว่างการเลี้ยงแบบขังคอกรวมกับการเลี้ยงแบบปล่อย ทั้งนี้ การเลี้ยงแบบปล่อยมีข้อดี คือ แพะจะสามารถหากินเองได้อย่างอิสระ แต่ข้อเสีย คือ แพะอาจไปทำลายพืชผลทางการเกษตรในพื้นที่จนเสียหายได้ โดยเฉพาะในฤดูกาลเพาะปลูก ดังนั้น การเลี้ยงแบบปล่อยแพะเล็มร่วมกับขังคอก จะช่วยให้ผู้เลี้ยงแพะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรบางส่วนเลี้ยงแพะแบบขังคอกอย่างเดียว (ร้อยละ 12.50) ซึ่งการเลี้ยงแพะแบบขังคอกอย่างเดียวนี้ แพะจะไม่ถูกปล่อยให้หาอาหารกินเอง เกษตรกรผู้เลี้ยงจะหาอาหาร และน้ำมาให้แพะกิน เช่น หญ้าและอาหารผสม หรืออาจมีแปลงหญ้าไว้ในบริเวณใกล้คอก โดยมีรั้วล้อมรอบแปลงหญ้าเพื่อให้แพะได้ออกมากินหญ้าในแปลงบ้าง หญ้าที่นิยมปลูกจะเป็นหญ้าที่ตัดและนำมาเลี้ยงแพะได้ง่าย เช่น หญ้าเนเปียร์ พืชตระกูลถั่ว เช่น กระถิน และแค เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วิธีการเลี้ยงแพะแบบขังคอกอย่างเดียวนี้ไม่ค่อยนิยมมากนัก เพราะต้องใช้ทั้งแรงงานและการลงทุนมากกว่าวิธีอื่น ๆ จึงเหมาะกับการเลี้ยงเชิงการค้า แต่วิธีนี้จะสามารถช่วยลดปัญหาที่แพะเข้าทำลายพืชผลทางการเกษตรได้ ลดการรบกวนเพื่อนบ้านใกล้เคียง และลดปัญหาการแพร่ระบาดของพยาธิได้มากกว่าการเลี้ยงแบบปล่อยแพะเล็ม เพราะการที่แพะอยู่ในโรงเรือนตลอดเวลาทำให้การดูแลง่ายและจัดการง่าย (สมเกียรติ สารธนู, 2528) สำหรับการจัดการให้อาหารแพะนั้นพบว่า เกษตรกรนิยมให้อาหารหญ้าร่วมกับอาหารข้น (ร้อยละ 75.00) และเกษตรกรบางส่วนใช้อาหารหญ้าอย่างเดียวในการเลี้ยงแพะ (ร้อยละ 25.00)

ตารางที่ 2 ข้อมูลการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ลักษณะที่ศึกษา		ร้อยละ
จำนวนแพะ (ตัว)	1-10	12.50
	11-20	0.00
	21-30	25.00
	31-40	25.00
	41-50	37.50
สายพันธุ์	พื้นเมือง	0.00
	ลูกผสม	100.00
รูปแบบการเลี้ยง	ขังคอก	12.50
	ปล่อยแพะเล็ม	0.00
	ปล่อยแพะเล็มร่วมกับขังคอก	87.50
อาหาร	อาหารหยาบ	25.00
	อาหารหยาบร่วมกับอาหารข้น	75.00

การใช้อายูถ่ายพยาธิและจำนวนไข่พยาธิในแพะแสดงดังตารางที่ 3 พบว่า แพะที่สุ่มเก็บตัวอย่างมาศึกษามีน้ำหนักในช่วง 21-30 กิโลกรัม (ร้อยละ 37.50) รองลงมา คือ มีน้ำหนักอยู่ในช่วง 31-40 กิโลกรัม (ร้อยละ 34.37) และ 10-20 กิโลกรัม (ร้อยละ 28.12) ตามลำดับ การใช้อายูกำจัดพยาธิ พบว่า เกษตรกรทุกรายใช้อายูกำจัดพยาธิ (ร้อยละ 100) เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้อายูกำจัดพยาธิ 4 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 87.50) รองลงมา คือ 1 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 12.50) ชนิดของยากำจัดพยาธิที่ใช้ พบว่า เกษตรกรจะใช้อีเวอร์เมกซ์ดินร่วมกับอัลเบนดาโซลมากที่สุด (ร้อยละ 87.50) รองลงมาคือ ใช้อายูถ่ายพยาธิอีเวอร์เมกซ์ดินอย่างเดียว (ร้อยละ 12.50)

สำหรับจำนวนไข่พยาธิที่ตรวจพบโดยวิธี Mc Master Technic พบว่า ไข่พยาธิที่พบส่วนใหญ่เป็นไข่พยาธิตัวกลม ปริมาณไข่พยาธิส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 501-1,000 ฟอง/กรัม (ร้อยละ 50.00) รองลงมา คือ 2,001-2,500 ฟอง/กรัม (ร้อยละ 31.25), 0-500 ฟอง/กรัม (ร้อยละ 9.38), 1,501-2,000 ฟอง/กรัม (ร้อยละ 6.25) และ 1,001-1,500 ฟอง/กรัม (ร้อยละ 3.12) ตามลำดับ ซึ่งสุรศักดิ์ คชภักดี (2549) รายงานว่า ประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อความเหมาะสมของการระบาดของพยาธิตัวกลมภายในแพะเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีอากาศร้อนชื้นและมีฝนตกชุก โดยมีการตรวจพบพยาธิในแพะพื้นเมืองเทศเมียในจังหวัดปัตตานี และสงขลาที่ซื้อเข้ามาเป็นพ่อแม่พันธุ์ แพะทุกตัวมีพยาธิภายในอย่างน้อยหนึ่งชนิด พยาธิที่พบมาก ได้แก่ พยาธิตัวกลมในระบบทางเดินอาหาร และโอโอซิสต์ของโปรโตซัว เชื้อบิด (สุรศักดิ์ คชภักดี, 2549) ขณะที่พยาธิภายในแพะมีหลายชนิดด้วยกัน โดยพยาธิในแพะที่พบในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น พยาธิตัวกลม พยาธิตัวตืด และพยาธิตัวแบน เป็นต้น ปัญหาที่ทำให้เกิดความสูญเสียต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ คือ ปัญหาจากพยาธิ ซึ่งพบว่า พยาธิภายในเป็นตัวก่อปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงแพะมากกว่าพยาธิภายนอก ถ้าแพะมีพยาธิภายในจำนวนมากจะทำให้เกิดโรคเฉียบพลันและอาจมีความรุนแรงถึงตายได้ แต่ถ้าได้รับในปริมาณน้อยอาจจะไม่ถึงตาย แต่ทำให้ผลผลิตลดลง เช่น น้ำหนักตัว และปริมาณผลผลิตน้ำนม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังทำให้แพะอ่อนแอและเป็นโรคอื่น ๆ ได้ง่าย ส่งผลให้เกษตรกรสูญเสียรายได้จากผลผลิตที่ลดลง และเพิ่มต้นทุนค่าใช้จ่ายในการซื้อยาถ่ายพยาธิด้วย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน พบว่ามีแนวโน้มพยาธิจะมีการดื้อยามากขึ้น การใช้ยาจึงต้องไม่ใช้ยาชนิดเดียวกันตลอดทั้งปี

ผลการตรวจค่าฮีมาโตคริตจากเลือดแพะ พบว่า ค่าฮีมาโตคริตส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 26-30 เปอร์เซ็นต์ (ร้อยละ 65.62) รองลงมาคือ 20-25 เปอร์เซ็นต์ (ร้อยละ 21.87) และ 31-35 เปอร์เซ็นต์ (ร้อยละ 12.60) ตามลำดับ โดยทั่วไปค่าฮีมาโตคริตจะมีค่าปกติอยู่ในช่วง 33-35 เปอร์เซ็นต์ (Benjamin, 1972) ค่าฮีมาโตคริตในการศึกษานี้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 26-30 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีค่าต่ำกว่าค่าปกติ แสดงให้เห็นว่า แพะอาจจะเสียเลือดไปจากการดูดกินของพยาธิ ส่งผลให้มีค่าฮีมาโตคริตต่ำกว่าปกติ โดยค่าฮีมาโตคริตเป็นค่าที่แสดงระดับปริมาตรเม็ดเลือดแดงอัดแน่นที่สามารถใช้บ่งชี้ถึงความรุนแรงของโรคพยาธิที่เกิดขึ้นได้ (อาคม สังข์วรานนท์, 2541)

ตารางที่ 3 การใช้ยาถ่ายพยาธิและจำนวนไข่พยาธิในแพะที่นับโดยวิธี Mc Master Technic

ลักษณะที่ศึกษา		เปอร์เซ็นต์
น้ำหนักแพะ (กิโลกรัม)	10-20	28.12
	21-30	37.50
	31-40	34.37
การใช้ยากำจัดพยาธิ	ใช่	100.00
	ไม่ใช่	0.00
จำนวนครั้งที่ใช้อำเภยกำจัดพยาธิ (ครั้งต่อปี)	1	12.50
	2	0.00
	3	0.00
	4	87.50
ชนิดของยากำจัดพยาธิที่ใช้	ไอเวอร์เมกซ์ติน	12.50
	ไอเวอร์เมกซ์ตินร่วมกับอัลเบนดาโซล	87.50
ไข่พยาธิที่ตรวจพบ (ฟองต่อกรัม)	0-500	9.38
	501-1,000	50.00
	1,001-1,500	3.12
	1,501-2,000	6.25
	2,001-2,500	31.25
ค่าฮีมาโตคริต (เปอร์เซ็นต์)	20-25	21.87
	26-30	65.62
	31-35	12.60

สรุปผลการศึกษา

เกษตรกรที่เลี้ยงแพะเป็นเพศชาย มีอายุ 51-60 ปี ส่วนใหญ่จะเลี้ยงแพะเป็นอาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรอยู่ในช่วง 100,001-150,000 บาทต่อปี จำนวนแพะที่เลี้ยงประมาณ 41-50 ตัว ใช้แพะพันธุ์ลูกผสม และใช้อาหารหญ้าร่วมกับอาหารข้นในการเลี้ยง โดยน้ำหนักของแพะที่เลี้ยงส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 21-30 กิโลกรัม เกษตรกรนิยมใช้ยาถ่ายพยาธิไอเวอร์เมกซ์ตินร่วมกับอัลเบนดาโซล โดยใช้อำเภยกำจัดพยาธิ 4 ครั้งต่อปี และจากการศึกษานี้ตรวจพบไข่พยาธิมากที่สุดในช่วงจำนวน 501-1,000 ฟอง/กรัม และพบค่าฮีมาโตคริตต่ำกว่าค่าปกติ

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เกษตรกรนิยมเลี้ยงแพะเป็นจำนวนมาก โดยนิยมบริโภคแพะและใช้แพะในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในการเลี้ยงแพะให้ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากจะต้องดูแลในเรื่องพันธุ์ อาหาร และการจัดการฟาร์มแล้ว การควบคุมและกำจัดพยาธิภายในก็นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า เกษตรกรที่เลี้ยงแพะมีการใช้ยาถ่ายพยาธิสองชนิดร่วมกัน และใช้ยากำจัดพยาธิ 4 ครั้งต่อปี แต่ยังคงพบไข่พยาธิในปริมาณสูง ซึ่งบ่งบอกถึงปริมาณพยาธิที่อยู่ในกระเพาะและลำไส้ของแพะ ดังนั้น การศึกษาถึงประสิทธิภาพของยาถ่ายพยาธิชนิดใหม่หรือโปรแกรมที่เหมาะสมในการควบคุมและกำจัดพยาธิจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาต่อไป รวมทั้งควรมีการจัดทำคู่มือในการจัดการพยาธิหรือโปรแกรมการถ่ายพยาธิให้เกษตรกรสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการผลิตแพะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันรามจิตติที่สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณสาขาวิชาวิทยาการเกษตรและประมง คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนอุปกรณ์และเครื่องมือในการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณ นางสาวอามีเนาะ ลาเตะ และนายรุตตี หมดอะดัม ที่ช่วยเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. (2565). สถิติแพะรายภาคปี 2564. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- พินชอ กรมรัตน์พร. (2551). การเลี้ยงแพะและแกะ. โครงการบริการวิชาการแก่สังคม. คู่มือประกอบการอบรมยุวเกษตรกรเน้นด้านปศุสัตว์ : หน้า 1-7.
- สุรศักดิ์ คชภักดี. (2549). รวมบทความการเลี้ยงแพะพัทลุง. คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วินัย ประหลมภ์กาญจน์. (2542). การผลิตแพะเนื้อแพะนมในเขตร้อน. สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- อาคม สังข์วรานนท์. (2541). ปาราสิตวิทยาทางสัตวแพทย์. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: กรุงเทพฯ. 412 หน้า.
- สมเกียรติ สายธนู. (2528). การเลี้ยงแพะ. ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Benjamin, M.M. (1972). Outline of Veterinary Clinical Pathology. 2nd ed., The Iowa State University Press, Iowa.186 pp.
- Bowman, D.D. & Lynn, R.C. (1999). Georgis' Parasitology for Veterinarians. 7th edition. W.B. saunders Company.Philadelphia. U.S.A. 414 pp.

Food and Agriculture Organization. (2020). Live Animals 2018. Retrived from:

<http://www.fao.org/faostat/en/>

Islam, S., Dey, A.R., Akter, S., Biswas, H., Talukder, M.H., & Alam, M.Z. (2018). Status of anthelmintic resistance of gastrointestinal nematodes in organized sheep and goat farms. Asian J. Med. Biol. Res. 4(4): 378-382 pp.

Saithanoo Cheva – Isarakul, B., & Pichaironarongsongkram, K. (1991). Goat, S., Production in Thailand. *In* S. Saithanoo and B.N. Norton (eds). Goat production in the asian humid Tropics. In the proceeding international seminar, Hat Yai, Thailand. 30-39 pp.